

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ ЗА СТУДИЈЕ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТУ

ПРИЈАВА ТЕМЕ ЗА ИЗРАДУ МАСТЕР РАДА

Поштовани чланови Већа,

Обраћам Вам се као студенткиња студијског програма мастер академских студија **Религија у друштву, култури и европским интеграцијама (120 ЕСПБ)** с молбом да одобрите пријаву теме мастер рада под насловом:

“Вера, страх и пророци: Однос између институционалне вере и савременог народног исцелитељства“

1.

Наслов теме:

„Вера, страх и пророци: Однос између институционалне вере и савременог народног исцелитељства“

2.

Предмет и циљ рада

Предмет рада је испитивање односа према институционалној вери код особа које посећују савремене народне исцелитеље, са посебним нагласком на посматрање религијских представа, уверења и начина на које спајају институционалну религију и елементе народне духовности у данашњем друштву, посматрано кроз призму веровања, страхова и личних искустава. Истраживање полази од претпоставке да вера није појам стриктно дефинисан као институционална категорија, већ и динамичан културни феномен склон променама и обликовању у свакодневном животу.

Анализираћемо мотиве због којих људи посећују савремене народне исцелитеље, међу којима се посебно издвајају проблеми у љубавним и породичним (међуљудским) односима, губитак поверења у институције, као и жеља за приснијим контактом са „светим“. Ове праксе на први поглед делују као пуко сујеверје, међутим оне представљају много више од тога. Кроз њих појединци на аутентичан начин пледирају за ближи, непосредан однос са „светим“ која ће представљати интиман дијалог између човека и трансценденције.

Иако ће у раду бити обрађивани феномени вере, религије и њихових израза у савременом друштву, нећемо губити из вида да су то једни од првих и универзалних израза човекове душе, те поред антрополошког и историјског феномена свакако укључује и веома јаке личне доживљаје.

Посебан фокус стављен је на религиозност „одоздо“¹ односно *modus operandi* појединаца који, суочени са неизвесношћу, болешћу, емоционалним и егзистенцијалним кризама, осећањем несигурности и страха, до проблема у међуљудским и љубавним односима, формирају врло специфичан систем образаца религијских искустава. Тај систем представља мешавину хришћанског, магијског, знаковног, пророчког, обликован као својствени доживљај света и догађаја који надилази границе црквене доктрине.

Љубавни проблеми представљају једно од најчешћих поља у коме је манифестована потреба за магијским и симболичким посредовањем, што надаље указује на ову битну димензију савремене религиозности.

¹ Означава религијску праксу и веровања која се формирају спонтано и потичу „из народа“, свакодневног живота, за разлику од институционалне религиозности, која се формира „одозго“ – кроз цркву, догму и хијерархију (о појму религиозности „одоздо“ видети детаљније код Ј. Шимића, „У потрази за дефиницијом пучке побожности“).

Циљ рада је да утврди, или бар учини довољно вероватним, да се код особа које посећују савремене народне исцелитеље јавља уникатан облик веровања, који одступа од догматског хришћанства, као и да ли се и на који начин кроз праксу посећивања формира лични специфичан религијски идентитет.

Истраживање ће се бавити граничним простором између религије и магије, односно модусима доживљаја Бога, морала, казне и награде, такође и покушајем давања одговора на питање - да ли је „помоћ“ изван институционалних оквира схваћена као допуна или као супститут званичној вери?

Циљеви истраживања ће бити усмерени на анализу мотивације људи који посећују савремене народне исцелитеље и њихов лични однос према институционалној вери. Токушаћемо да утврдимо како се религиозни појмови реинтерпретирају, уједно и да осветлимо феномен савременог синкретизма у коме се елементи хришћанства, магије и популарне психологије синтетишу и формирају живописан амалгам, спајајући неспојиво.

Коначно, циљ можемо дефинисати и као својеврсни покушај разоткривања комплексног односа између магијског и религијског мишљења и доприноса разумевању савремених облика веровања и религијске праксе у друштву на међи традиције и модерности.

3.

Метод истраживања

У раду ће бити коришћен квалитативни приступ, уз примену следећих метода:

1. **Теренско истраживање:** полуструктурисани интервјуи са особама које су посећивале савремене народне исцелитеље (подразумевајући сагласност и анонимност сваког испитаника)
2. **Посматрање са учешћем**
3. **Анализа наратива:** Тумачење начина на који испитаници говоре о вери, казни, помоћи и Божјој вољи
4. **Упоредна анализа:** Поређење добијених података са антрополошким и етнолошким истраживањима народне религиозности на нашим просторима
5. **Анализа секундарних извора:** Коришћење литературе из области антропологије религије

4.

Полазне хипотезе

1. **Дуални однос према вери:** Особе које посећују савремене народне исцелитеље не одбацују (макар не у потпуности) институционалну религију, већ је комбинују са елементима магијског мишљења, стварајући сопствени, хибридни, *sui generis* облик

религиозности. У Јунговом маниру ћемо (вероватно) закључити да је човеку (за)дат празан простор за религију, а на њему је самом чиме ће га и како испунити.

2. **Реципроцитет као основа религијског доживљаја:** Код испитаника је често присутно веровање у принцип реципроцитета („како чиним, тако ће ми бити и враћено“), као вид моралне размене, а не израз апстрактне теолошке вере. Чувени аксиом: „чудни су путеви Господњи“ неретко је доведен у питање, јер се у овако хибридно устројеном систему настоји да успостави унапред „уређени“ систем награде и казне, у коме свако добија оно што је заслужио и у коме је Бог апсолутно добар. С тим у вези, изјава јадиковања: „Зашто ме је Бог казнио?“ у ствари представља вапај за успостављањем поретка у свеопштем хаосу и „доказа“ да зло долази ипак од људи, који су те несрећне догађаје својим радњама и уз онострану помоћ испровоцирали (најчешће услед љубоморе).
3. **Страх као покретач религијског деловања:** Неефемерни мотив страха, присутан у свим друштвима и епохама, од казне, губитка, болести, смрти, љубавних проблема је чешће мотив посете савремених традиционалних исцелитеља него потреба за исконским духовним доживљајем. Страх и несигурност у данашњем друштву доприносе јачању веровања у алтернативне изворе духовности који пружају сигурност и смисао, односно објашњење зашто се нешто десило.
4. **Прагматична религиозност:** Посета савременим традиционалним исцелитељима темељи се и одражава практични, утилитарни приступ вери, где су конкретни резултати значајнији од теолошких догми или институционалне припадности. Они траже конкретне одговоре и резултате које не могу да пронађу у окриљу институционалних оквира вере.
5. **Савремени облици народног исцелитељства** сведоче о померању границе религијског искуства са колективног на индивидуално – од догме до личног осећања сатисфакције, смисла, утехе и повезаности са трансцендентним.
6. **Савремени народни исцелитељи као посредници између сакралног и профаног:** Као лимиалне фигуре, делују у међупростору где се преплићу страх, мит, вера, ритуали.

5.

Опис садржаја рада (структура, поглавља)

1. Увод

(кратко објашњење зашто је тема актуелна и значајна у антропологији)

1.2. Постављање истраживачког питања: Да ли људи који посећују модерне народне исцелитеље имају специфичан однос према институционалној вери?

2.2. Предмет, циљ и метод истраживања (већ наведено)

2. Теоријско-методолошки оквир

2.1. Антрополошки приступ религији (преглед основних теоријских приступа уз посебан осврт на комуникацијски аспект религије). Методолошки оквир биће заснован на интерпретативној антропологији и антропологији религије.

2.2. Однос религије и магије (класичне теорије, на који начин антропологија прави дистинкцију између религије, магије и врачања), појам народне религиозности (вера „обичних људи“ у контрасту са институционалном теологијом)

2.3. Савремени синкретизам и алтернативна духовност (комбиновање хришћанства и алтернативних облика духовности), улога популарне културе

3. Народна религиозност на нашим просторима

3.1. Историјски и културни контекст

3.2. Улога врачара и народних исцелитеља у заједници

4. Истраживачки део

4.1. Социодемографске карактеристике испитаника (пол, узраст, образовање, религиозност)

4.2. Мотивација за посету модерних народних исцелитеља (када и зашто су одлучили да посете, да ли је замена за свештеника, психолога, саветника или допуна наведеног)

4.3. Однос према институционалној вери (да ли се изјашњава као верник, како говори о Богу, казни, награди, судбини, да ли слави славу, иде у цркву, пости, познаје молитве, итд.). Уколико се изјасне као верници да ли осећају кривицу и на који начин оправдавају посете савременим народним исцелитељима.

4.4. „Животне приче“ испитаника, као главно тело етнографског материјала

4.5. Тумачење резултата: Уочени обрасци и типологија веровања, поређење са постојећим антрополошким теоријама

5. Закључак

Синтеза налаза: шта је истраживање показало о односу институционалне вере и временог народног исцелитељства (одговор на истраживачко питање)

Значај теме за савремену антропологију религије

Предлог даљег истраживања: нпр. употреба друштвених мрежа у духовним праксама

7. Очекивани резултати истраживања

- Особе које посећују савремене традиционалне исцелитеље развијају и негују специфичан, хибридан облик религиозности који представља комбинацију елемената хришћанске вере, народног веровања и магијске (ритуалне) праксе
- Очекујемо да ће истраживање показати преплитања рационалног и магијског, институционалног и личног, уз све веће померање религиозности из сфере институционалног у сферу искуственог и личног
- Институционална вера у већини случајева неће бити у потпуности одбачена, већ употпуњена, редефинисана
- Анализа дискурса и наратива би требало да покаже и докаже да је мотив потраге за алтернативним видовима духовности и религијским праксама, односно видљивим доказима деловања вере и магијским решењима висок степен страха, неизвесности и свеприсутне потребе за објашњењем трауматичних догађаја, у извесном смислу привид контроле судбине
- Континуитет традиционалног народног хришћанства и савремених облика веровања, што указује да магијско мишљење није нестало модернизацијом, већ је увек деловало из позадине, уз трансформацију и прилагођавање савременом контексту
- Савремени народни исцелитељи и данас представљају особе од поверења у којима људи, у тешким животним ситуацијама проналазе емоционалну, егзистенцијалну и моралну сигурност

8. Прелиминарни списак литературе:

1. „Антропологија религије и алтернативне религије“, *Етнолошка библиотека*, књига 55, Београд, 2011,
2. „Урбани културни идентитети и религиозност у савременом контексту“, *Етнолошка библиотека*, књига 73, Београд, 2013,
3. Б. Малиновски, „Магија, наука и религија“, *Просвета*, Београд, 1971,
4. Б. Малиновски, „Научна теорија културе“, Београд, 1970,
5. В. Чајкановић, „Мит и религија у Срба“, *Српска књижевна задруга*, Београд, 1994,
6. В. Турнер, „Ритуални процес: структура и антиструктура“ *Библиотека XX век*, Београд, 1989,
7. Д. Бандић, „Народно православље“, *Библиотека XX век*, Београд, 2010,
8. Д. Бандић, „Народна религија Срба у 100 појмова“, *Нолит*, Београд, 2004,
9. Д. Бандић, „Царство земаљско и царство небеско“, *Библиотека XX век*, Београд, 2008,
10. Д. Синани, „Демони и ритуали“, *Етнолошка библиотека*, књига 74, Београд, 2013,
11. Д. Синани, „Народна религија, одабрана поглавља“, *Српски генеалошки центар*, Београд, 2010,
12. Д. Синани, „Опседнутост и егзорцизам у Србији“, *Етнолошка библиотека*, књига 31, Београд, 2007,
13. Д. Синани, „Русалке“, *Етнолошка библиотека*, књига 41, Београд, 2009,
14. Е. Диркем, „Елементарни облици религијског живота“, *Просвета*, Београд, 1982,
15. Ј. Шимић, „Употрази за дефиницијом пучке побожности“, *Етнол. Триб.* 17, 1994, стр. 43-52,
16. К. Г. Јунг, „Архетипови и колективно несвесно“, *Narodna knjiga & Miba Books*, 2015,
17. К. Г. Јунг, „Психолошке расправе“, *Матица српска*, Нови Сад, 1984,
18. К. Леви-Строс, „Структурална антропологија“, Загреб, 1989,
19. Л. Жолт, „Огледи о окултизму“, *Mediterran publishing*, 2017,
20. Л. Радуловић, „Окултизам овде и сада – Магија, религија и помодни култови у Београду“, *Етнолошка библиотека*, књига 29, Београд, 2007,
21. М. Вебер, „Социологија религије“, *Mediterran publishing*, 2015,
22. М. Елијаде, „Историја-веровања и религијских идеја I“, *Просвета*, Београд, 1991,
23. М. Елијаде, „Свето и профано“, *Издавачка књижевна Зорана Стојановића*, Нови Сад, 2003,
24. Т. Ђорђевић, „Наш народни живот“, *Просвета*, Београд, 1984,
25. S. Greenwood, 'Anthropology of Magic', *Oxford*, 2009,

РАДНА БИОГРАФИЈА

Јелица Живановић рођена је 18. августа 1990. године у Смедеревској Паланци. Основну школу и Гимназију завршила је у Великој Плани, као носилац Вукове дипломе.

Школске 2009/2010. године уписује Правни факултет Универзитета у Београду, док школске 2013/2014. завршава основне академске студије у року са просечном оценом 9,52.

Исте године уписује мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Београду, модул Права детета. У новембру 2014. године одбранила је мастер рад под насловом: "Биомедицински потпомогнуто оплођење" и окончала студије са просечном оценом 9,50.

У периоду од 2015. до 2017. године била је ангажована као судијски и адвокатски приправник, након чега је у октобру 2017. године положила правосудни испит.

Била је запослена у Генерали осигурању од 2018. до 2020. године. Од фебруара 2020. године до данас запослена је у Ректорату Универзитета у Београду, Служби за студије и науку.

Школске 2020/2021. уписује докторске академске студије на Правном факултету Универзитета у Београду.

Школске 2023/2024. уписује мултидисциплинарни студијски програм мастер академских студија Религија у друштву, култури и европским интеграцијама.

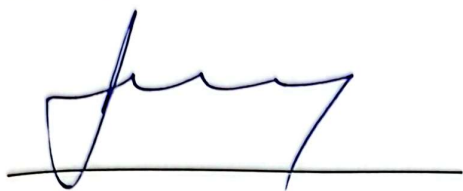
Током школовања била је стипендисткиња Фонда за младе таленте.

Течно говори енглески језик, а служи се француским и шпанским.

Љубитељ је путовања, животиња, литературе, музике, филма и фотографије.

МЕНТОР

Проф. др Данијел Синани

КАНДИДАТКИЊА

Јелица Живановић

(број индекса 1/2023)

Студијски програм:

Мастер академске студије – Религија у друштву, култури и европским интеграцијама (120 ЕСПБ)

Наслов рада: „Вера, страх и пророци: Однос између институционалне вере и савременог народног исцелитељства“

Кандидаткиња: Јелица Живановић (број индекса 1/2023)

Чланови комисије:

- 1. проф. др Раде Кисић, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду,**
- 2. проф. др Саша Недељковић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду,**

Ментор:

- 3. проф. др Данијел Синани, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду**

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Ја,

Јелица Живановић (број индекса 1/2023),

Својим потписом гарантујем да ћу се у току студија, а нарочито у току израде мастер рада у потпуности уздржати од плагирања, односно копирања туђих идеја и њиховог презентовања као сопствених, без одговарајућег признавања ауторства.

Разумем да копирање туђих идеја може бити извршено из књига, часописа и података који могу бити представљени у табелама, дијаграмима, дизајну, плановима, фотографијама, филму, музици, формулама, вебсајтовима, компјутерским програмима и на други начин. Јасно ми је да плагијат такође укључује представљање, употребу и дистрибуирање рада предавача или других студената као сопствених.

Свесна сам да намерним присвајањем идеја других и приказивањем као сопствених чиним повреде Закона о ауторским и сродним правима, као и других закона и одговарајућих аката Универзитета у Београду.

У Београду, 4. 11. 2025. године

Јелица Живановић

